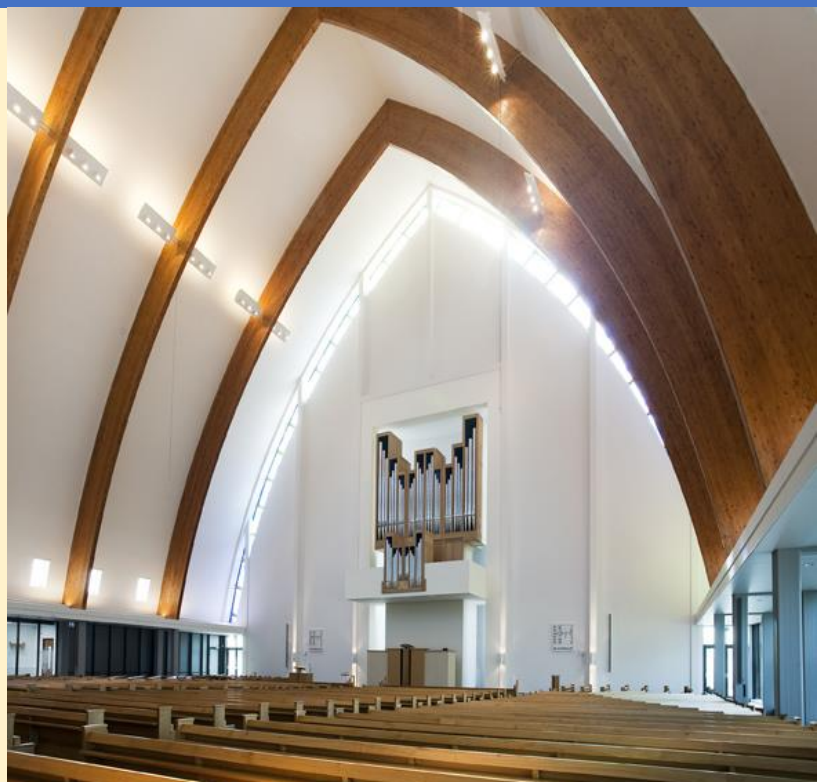

Van Vulpen orgel Gereformeerde Gemeente Gouda

In de Gereformeerde Gemeente van Gouda bevindt zich een prachtig kerkorgel, gebouwd in 2008-2009 door orgelmaker Gebr. Van Vulpen uit Utrecht. Voor de klank hebben enkele historische orgels van de Gebr. Bätz als voorbeeld gediend. Mede door de prachtige akoestiek van het kerkgebouw komt het orgel goed tot zijn recht. Behalve tijdens de zondagse diensten is het orgel regelmatig tijdens orgelconcerten te beluisteren. Zie hiervoor:

www.gergemgouda.nl/muziek

In dit document meer informatie over de dispositie, de uitgangspunten voor de bouw van dit orgel, de opbouw ervan en tenslotte een aantal links naar aanvullende informatie en luistervoorbeelden.

Dispositie van het orgel:

Hoofdwerk

Prestant 16'
Octaaf 8' discant dubbel
Roerfluit 8'
Viola di Gamba 8'
Octaaf 4'
Quint 3'
Octaaf 2'
Cornet IV 4' af c'
Mixtuur IV – V
Fagot 16'
Trompet 8'

Manuaalomvang: C t/m e'''

Pedaalomvang: C t/m d'

Stemming gelijkzwevend

Toonhoogte: a' = 440Hz

Koppels: Hoofdwerk – Rugwerk

Hoofdwerk – Pedaal

Rugwerk – Pedaal

Rugwerk

Prestant 8'
Holpijp 8'
Quintadeen 8'
Octaaf 4'
Fluit 4'
Nasard 3'
Octaaf 2'
Gemshoorn 2'
Sesquialter II
Mixtuur III
Dulciaan 8'
Tremulant

Pedaal

Prestant 16'
Bourdon 16'
Octaaf 8'
Gedekt 8'
Octaaf 4'
Bazuin 16'
Trompet 8'
Trompet 4'

Uitgangspunten bij de bouw van het Van Vulpen orgel

De orgelcommissie heeft destijds als uitgangspunt genomen dat er een orgel moet komen van goede kwaliteit, dat kan rekenen op een brede waardering van onze leden. Dus niet persé een orgel met vastomlijnde stijlkenmerken, bijvoorbeeld een barokorgel of een romantisch orgel. Dat maakt het best lastig, want dan krijg je al snel een kleurloos instrument waar alles een beetje op klinkt, maar wat niet echt overtuigend. Toch zijn er goede voorbeelden van orgels die wat dit betreft als inspiratiebron kunnen dienen. Het karakter van het Bätz orgel van de Evangelisch Lutherse Kerk te Den Haag is door ons als uitgangspunt genomen. Het is een orgel met een vriendelijke en heldere klank, kleurrijke stemmen en het is qua stijl breed inzetbaar. Van oorsprong een barokorgel, waar later ook meer romantische elementen aan toegevoegd zijn.

De opbouw van het orgel

Dit kerkorgel bevat de volgende hoofdonderdelen:

1. orgelkas, 2. windvoorziening, 3. windladen, 4. tractuur, 5. pijpen. Het geheel aan orgelpijpen is verdeeld in drie grote groepen, de zogenaamde 'werken', Hoofdwerk, Rugwerk en Pedaal. Met het bovenste klavier bespeelt de organist het Hoofdwerk en met het onderste klavier het Rugwerk en met de voeten het Pedaal. De namen Hoofdwerk en Rugwerk komen voort uit wijze waarop de organist achter het orgel zit: voor zijn hoofd de pijpen van het 'hoofdwerk' en achter zijn rug die van het 'rugwerk'. De lage tonen van het Pedaal komen van de langste pijpen, deze staan links en rechts opgesteld in de hoge pedaaltorens.

1. Orgelkas

De orgelkas is het houten omhulsel van het orgel. De orgelkas beschermt de pijpen, doet de klanken uit de verschillende pijpen samensmelten en bepaald het uiterlijk van het orgel. Dit belangrijke onderdeel heet daarom ook geen 'orgelkast', want daar berg je slechts wat in op, maar een 'orgelkas', een ruimte met een beschermende functie. De kas wordt geheel gemaakt van eikenhout. Aangezien het orgel als meubelstuk een zeer prominent onderdeel is van de kerkruimte vonden we het zinvol aan de vormgeving hiervan serieus aandacht te besteden. Het architectonisch ontwerp van onze kerk is karakteristiek te noemen, zeker niet alledaags. Een in deze ruimte passend orgel vereist qua vormgeving een zorgvuldige en doordachte aanpak. We hebben interieurarchitect en orgeldeskundige dr. Wim S. Ros gevraagd het orgelfront te ontwerpen en in nauwe samenwerking met de orgelmaker en adviseur nader uit te werken. Dit heeft geleid tot een fraai en evenwichtig ontwerp, dat in goede samenwerking verder is uitgewerkt.

2. Windvoorziening

Om geluid uit een orgel te krijgen moeten de pijpen worden aangeblazen. Een windmotor zorgt ervoor dat de balgen worden gevuld met lucht. De spaanbalgen (denk maar aan het blaasbalgje voor de open haard) houden deze lucht onder een zekere druk. Deze lucht onder druk wordt orgelwind genoemd. Door middel van kanalen wordt de orgelwind van de spaanbalgen naar de windladen geleid.

3. Windladen

Een windlade is eenvoudig gezegd een grote houten dozen waar de spaanbalgen via de kanalen de orgelwind in blazen. Op die houten doos staan de orgelpijpen. Door het openen van een ventiel in die doos onder de pijp wordt de betreffende pijp aangeblazen en ontstaat de gewenste klank. Er zijn drie windladen, namelijk voor hoofdwerk, rugwerk en pedaal.

5. Tractuur

De organist bespeelt het orgel met de toetsen (klavieren) en met de registers. Door het indrukken van een toets wordt met behulp van stangetjes (abstracten) en scharnietjes (wellen) een klepje (ventiel) onder de pijp geopend, waardoor de pijpen gaat spreken en geluid geven. Met 'de tractuur' wordt dit hele bedieningsmechanisme bedoeld. We noemen dit een mechanisch orgel. De organist heeft hiermee dus heel direct contact met de orgelpijp. Het is een puur ambachtelijke systeem wat zich door een lange geschiedenis ruimschoots als kwalitatief het beste heeft bewezen. Het geheel van windladen en tractuur wordt de mechaniek van het orgel genoemd.

6. Pijpen

De registers bepalen de verschillende klankkleuren van het orgel. Alle registers tezamen wordt de dispositie genoemd. Registers worden ook wel aangeduid als 'stemmen'. Zo kan een orgel bijvoorbeeld gedempt, draagkrachtig, helder of sonoor klinken. De organist bepaalt met de keuze van de registers de kleur van de orgelklank, het registreren is daarom een heel wezenlijk onderdeel van het orgelspel. De registers zijn over het hoofdwerk, het rugwerk en het pedaal verdeeld. Het belangrijkste register van het orgel is de Prestant. De Prestant levert de typische orgelklank en staat meestal in het front. In plaats van Prestant wordt ook wel de naam Octaaf gebruikt. Een ander groep registers zijn de Fluiten, vaak herkenbaar aan de naam en de vriendelijke en veelal helder klank. De tongwerken, Trompet, Fagot, Dulciaan en de Bazuin geven het orgel een sonore klank. Als u de dispositie bekijkt ziet u dat de naam gevolgd door een getal, bijvoorbeeld 16', 8', 4', 2'. Zo'n getal geeft de lengte aan van de langste pijp van dit register, dat is dus ook de laagste toon, want de pijp met grootste lengte van een register geeft de laagste toon. Hoe hoger de toon, hoe korter de pijp.

7. Als een register op het hoofdwerk de lengte heeft van 16 voet (16'), dan spreken we van een 16 voets orgel. Een 16 voets orgel heeft een diepe en dragende klank. De meeste pijpen zijn gemaakt van een legering van lood en tin maar er zijn ook houten pijpen, hiervoor is eikenhout gebruikt. Elke pijp moet de juiste sterkte en klankleur gegeven worden: dat wordt het intoneren genoemd.

Ingebruikname

Op 26 mei 2009 werd het orgel officieel kerkelijk in gebruik genomen tijdens een dienst die geleid werd door de eigen predikant ds. G. Clements. Het orgel werd bespeeld door organisten uit de orgelcommissie. Het accent lag toen op het specifieke doel van het kerkorgel: kerkelijk orgelspel en begeleiding van de samenzang. Op 30 mei 2009 werd het orgel met een presentatieconcert door Jos van der Kooij, organist van de Grote of St. Bavokerk te Haarlem en de Westerkerk te Amsterdam, aan een breed publiek voorgesteld. Hij speelde zowel koraalgebonden muziek als vrije orgelwerken uit de breedte van de orgelliteratuur en een improvisatie.

Meer informatie en luistervoorbeelden:

- Het orgel op: orgelsite.nl
- [Artikel](#) over het orgel in het maandblad "De Orgelvriend"
- [Artikel](#) over het orgel in "Het orgel"
- Luistervoorbeeld: Sietze de Vries - Improvisatie Partita Ps. 48
<https://www.youtube.com/watch?v=J6W3Gq6x80c>
- Luistervoorbeeld: Sietze de Vries - Improvisatie Ps. 135 (met samenzang)
<https://www.youtube.com/watch?v=mQM2Mlvckl>
- Luistervoorbeeld: Leendert Verduijn - Variations Sérieuses (F. Mendelssohn-Barholdy)
<https://www.youtube.com/watch?v=q3AZivlPH8>

CD Van Vulpen orgel

Nu voor slechts €5,-

Een afwisselende CD die een mooi beeld geeft van de concerten die hier gegeven worden. Voor het programma klik op de afbeelding van de CD hieronder.

De CD is te bestellen via ons **emailadres**. I.p.v. €10,- nu voor €5,- per stuk. Verzendkosten €2,73.

Via de mail geeft u uw naam, adres, woonplaats en het aantal te bestellen CD's door. U krijgt vervolgens de betaalinformatie toegezonden. Na het ontvangen van de betaling wordt uw bestelling verzonden.

Opbrengst is ten bate van het onderhoud van het Van Vulpen orgel.

ORGELCONCERTEN GEREFORMEERDE GEMEENTE GOUDA	
1	Sietze de Vries (1973) Improvisatie en Samenhang: 5:43 Psalm 105:24 <i>Sietze de Vries, 30-05-2009</i>
	Johann Adam Reincken (1643-1722) Fuga g-moll 4:21 <i>Sietze de Vries, 30-05-2009</i>
3	Georg Böhm (1663-1733) 'Vater unser im Himmelreich' 4:34 <i>Sietze de Vries, 30-05-2009</i>
	Arcangelo Corelli (1653-1713) / Jan Jansen (1946) Sonate d minore opus 5 nr.12 'La Follia' 11:09 <i>Jan Jansen, 23-05-2015</i>
5	F. Mendelssohn - Bartholdy (1809-1847) Sonate V D Dur 8:19 <i>Gerben Budding, 1-6-2013</i>
	Ariosa: Ja es sollen wohl Berge weichen 2:29 uit oratorium Elias op. 70 <i>Euwe en Sybolt de Jong, 24-01-2015</i>
7	Gerben Mourik en Canticum Amicorum o.l.v. Patrick van der Linden Improvisatie Koor en Orgel; Psalm 1 7:47 <i>Gerben Mourik en Canticum Amicorum o.l.v. Patrick van der Linden, 16-10-2010</i>
	August Homilius (1714 - 1785) 'Komm, heiliger Geist, Herr Gott' 3:26 <i>Gijsbert Kok orgel m.m.v. Bart Roobol trompet, 05-05-2012</i>
9	Edward Elgar (1857-1934) Pomp and Circumstance March no. 1 3:26 <i>Gijsbert Kok orgel m.m.v. Bart Roobol trompet, 05-05-2012</i>
	Samuel Wesley (1766-1837) Prelude, Air and Gavotte 6:14 <i>Dick Sanderman, 23-01-2016</i>
11	Max Reger (1873-1916) 'Tocatta d moll op. 59' 3:46 <i>Leendert Verduijn, 19-09-2014</i>
	Johann Sebastian Bach (1685-1750) Was Gott tut, dass ist wohlgetan 2:56 koraal-sinfonia c. f. in soprano BWV 75/8 <i>Euwe en Sybolt de Jong, 24-01-2015</i>
13	Aria: Also hat Gott die Welt geliebt BWV 68/2 4:08 <i>Euwe en Sybolt de Jong, 24-01-2015</i>
	'Jesus Christus unser Heiland BWV 688' 4:21 <i>Bram Beekman, 17-11-2012</i>
15	Bram Beekman (1949-2016) Voorspel met Samenhang: 3:00 Avondzang : 1 en 7 <i>Bram Beekman, 17-11-2012</i>
	TOTAALTIJD 76:57

Deze CD is per mail te bestellen op: orgelconcerten@gergengouda.nl. Voor meer informatie zie: <http://www.gergengouda.nl/Muziek/Orgelconcerten>